

PASAULINIS PARLAMENTINIS KONGRESAS

„PASAULIO ATEITIS“

2023 m. gegužės 12–13 d., Vilnius

II PLENARINĖ SESIJA. ILGALAIKIŲ SPRENDIMŲ ĮGALINIMAS

Urugvajaus Generalinės Asamblėjos Ateities komiteto pirmininko

Rodrigo GOÑI REYES kalba

NUMATOMASIS INOVATYVUS VALDYMAS. Reikalingas paradigminis pokytis, kad ateitį perkeltume į dabartį ir permąstytume *ateities demokratiją*.

Urugvajaus Generalinės Asamblėjos

Ateities komiteto pirmininkas

Rodrigo Goñi Reyes

Urugvajaus Generalinės Asamblėjos

Ateities komiteto narys

Gustavo Olmos

UNESCO socialinių ir kultūrinių įžvalgų ir atsparumo katedros

Specialiojo ateities komiteto vadovė

Lydia Garrido Luzardo

NUMATOMASIS INOVATYVUS VALDYMAS. Reikalingas paradigminis pokytis, kad ateitį perkeltume į dabartį ir permąstytume *ateities demokratiją*.

Pasaulinis parlamentinis kongresas „Pasaulio ateitis“ kviečia aptarti mūsų visuomenėms aktualius klausimus ir apmąstyti artimiausią, vidutinės trukmės ir tolimą ateitį. Šis pranešimas skirtas aptarti, kaip būtų galima pasukti permainų svertą: ateitį keisti reikia dabartyje.

I. IŽANGA

Šiandien pasaulis susiduria su daugybe sudėtingų ir vienu metu kylančių iššūkių. Gyvename polikrizės sąlygomis. Siaučia „tobula audra“, dėl kurios daugelis sistemų (ekologinių, socialinių, politinių, ekonominių) gali pasiekti kritinį tašką. Polikrizių, nors ir ne pasaulinio masto, būta ir anksčiau. Praeityje jau buvome susidūrę su krizėmis, tačiau nė viena iš jų nebuvo pasaulinio masto. Šiuo metu sprendžiame klimato kaitos problemą, kuri pasiekė žmonijai ir planetai pavojingą ribą. Kyla branduolinio karo grėsmė; taip pat susiduriame su pandemijomis, pavyzdžiui, neseniai kilusiu Covid-19 protrūkiu, pasaulinių rinkų nuosmikiu bei socialinės įtampos ir destabilizacijos grėsmėmis.

Turime skubiai keisti požiūrį ir strategijas, kad galėtume spręsti šias problemas.

A. Einšteinas sakė: „Negalime išspręsti problemų tokiu pačiu mąstymu, kurį pasitelkėme jas kurdami“. **Turime taikyti kompleksinius, sąryšinius ir ateitį numatančius metodus.** Turime pereiti *nuo reagavimo prie ateities prognozavimo ir pokyčius lemiančios politikos*. Ši problema savaime nėra ilgalaikė; ta problema, o tiksliau – daugybė problemų, yra „čia ir dabar“, ir mums reikia pasinaudoti ateitimi, kad jas *pakeistume dabartyje*.

Norime atkreipti dėmesį į tai, kas, mūsų manymu, yra vienas iš pagrindinių ramsčių, padedančių siekti adekvataus požiūrio: turime *stiprinti endogeninius numatomuosius gebėjimus* („ateities raštingumą“, kaip teigia už išmintingesnį ir įvairiapusiškesnį „ateities naudojimą“ pasisakantis buvęs UNESCO Numatymo ir ateities raštingumo projekto vadovas ir UNESCO pasaulinio ateities raštingumo tinklo pirmininkas Reil Miller), gerinti socialinius išplėstinius numatomuosius gebėjimus, o vykdydami parlamentinę veiklą – pereiti nuo reagavimo prie ateities prognozavimo *stiprindami parlamentų numatomuosius gebėjimus*.

Tai leis identifikuoti problemas kintant paradigmoms, kad būtų galima geriau spręsti tas problemas, su kuriomis susiduriame: sudėtingumą, neapibrėžtumą, nuolatinį naujovių kūrimą ir tarpusavio priklausomybę. Kitaip tariant, tai leis mums geriau įvardyti įvairias ilgalaikes bei čia ir dabar sprendtinų problemų kompleksines priežastis ir pokyčių dinamiką bei valios (ir *laisvos valios*) vaidmenį priimančioms sprendimus.

Kitas svarbus elementas – tarpdisciplininis ir daugiadisciplininis darbas.

Gyvename sudėtingos tarpusavio priklausomybės pasaulyje, kuriame daugybės drugelių sparnelių plazdėjimas sukelia metaforinius ir tikrus uraganus. Ši tarpusavio priklausomybė kelia didelių iššūkių, įskaitant ligų plitimą, politinių sistemų destabilizaciją ir visuotinės nelygybės didėjimą. Turime tai spręsti vietos ir pasaulio mastu tuo pačiu metu.

Turime dirbti glaudžiau, kartu siekti bendros prasmės, kurti numatomąjį bendrą supratimą, pasitelkdami kolektyvinį intelekto žinių kūrimą. Parlamentų ateities komitetai įrodė, kad tam jie naudingi ir tinkami.

II. NUMATOMASIS VALDYMAS PERĖJIMO PRIE BENDROJO DIRBTINIO INTELEKTO KONTEKSTE

Numatomasis valdymas reiškia naujų reiškinių atpažinimą ir supratimą, bendros prasmės kūrimą ir bendrų tikslų nustatymą, kad būtų galima transformuoti problemas dabartyje ir siekti bendrų tikslų. Tam reikalingi ateities raštingumo gebėjimai (kaip pasinaudoti ateitimi pasitelkiant tinkamus modelius ir techniką), kompleksinis bei tarpdisciplininis ir daugiadisciplininis mąstymas. Šį požiūrį galima taikyti įvairiose politikos srityse, nuo klimato kaitos iki sveikatos priežiūros. Jis gali padėti geriau suprasti galimą naujų technologijų, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto, poveikį.

Gyvename sparčių pokyčių laikais, kurie daro didžiulį poveikį atskiriems žmonėms, bendruomenėms, tautoms ir visai planetai. Šiam kontekstui būdingas pagreitis, gilumas, trikdžiai ir tarpusavio priklausomybė. Dabar akcentuosiu technologinius pokyčius.

Pastaraisiais metais dėl dirbtinio intelekto, mašinų mokymosi ir robotikos pažangos spartėjo technologinės raidos tempas. Esame kelyje nuo daiktų interneto prie visuotinio interneto.

Demokratijos ateitis bendrojo dirbtinio intelekto kontekste yra mokslininkų, politikos formuotojų ir technologų aktyvių diskusijų ir debatų sritis. Bendrasis dirbtinis intelektas – tai dirbtinio intelekto, galinčio atlikti bet kokią protinę užduotį, kurią gali atlikti žmogus, hipotetinis sukūrimas.

Demokratijai bendrojo dirbtinio intelekto plėtra kelia precedento neturinčių iššūkių. Viena vertus, bendrasis dirbtinis intelektas gali sukelti revoliuciją (teigiama prasme) demokratinuose procesuose, suteikdama galimybę veiksmingiau ir efektyviau priimti sprendimus, didindama prieinamumą ir skaidrumą bei remdama inovacijas. Pavyzdžiui, bendrasis dirbtinis intelektas galėtų padėti nustatyti sudėtingų duomenų rinkinių modelius ir tendencijas, todėl politikos formuotojams būtų lengviau kurti įrodymais pagrįstą politiką ir programas.

Kita vertus, netinkamai valdomas bendrasis dirbtinis intelektas keltų demokratijai didelį pavojų. Vienas iš susirūpinimą keliančių veiksnių yra tai, kad bendruoju dirbtiniu intelektu gali būti pasinaudojama siekiant manipuluoti viešąja nuomone arba vykdyti sudėtingas dezinformacijos kampanijas ir taip kelti grėsmę demokratinų procesų integralumui. Be to, kuriant bendrąjį dirbtinį intelektą, kyla etinių ir teisinių klausimų dėl dirbtinio intelekto sistemų atskaitomybės ir atsakomybės, o tai gali turėti rimtų padarinių demokratiniams procesams.

Norint užtikrinti, kad bendrojo dirbtinio intelekto plėtra prisidėtų prie demokratijos ir ją stiprintų, būtina skatinti etišką ir atsakingą dirbtinio intelekto kūrimą ir diegimą. Tai taip pat reiškia, kad reikia užtikrinti, jog dirbtinis intelektas būtų skaidrus, paaiškinamas ir audituojamas, jis būtų tinkamai prižiūrimas ir reglamentuojamas. Be to, labai

svarbu skatinti visuomenės dialogą ir dalyvavimą kuriant ir naudojant dirbtinį intelektą demokratiname procese, taip pat skatinti etinių, teisinių ir visuomeninių bendrojo dirbtinio intelekto padarinių mokslinius tyrimus ir plėtrą.

Mums reikia numatomojo pasaulinio bendrojo dirbtinio intelekto valdymo. Užduotis ne tik sunki ir sudėtinga, bet ir būtina. Turime pasistengti, jei norime išsaugoti demokratiją ir žmogiškąsias vertybes, dėl kurių susitarėme dar 1948 m. Dėkojame Jerome Glenn ir Tūkstantmečio projekto analitiniam centrui už tai, kad jie jau daugelį metų propaguoja numatomąjį pasaulinį bendrojo dirbtinio intelekto valdymą.

Nors ši galimybė retam atrodo įtikinama, turime rasti būdą, kaip aiškiai nustatyti bendrojo dirbtinio intelekto reglamentavimą vietos ir pasaulio mastu, kuris leistų prižiūrėti dirbtinio intelekto vystymąsi ir diegimą bei užtikrinti, kad jis atitiktų etines ir socialines vertybes. Ši platforma turi bendradarbiauti su vyriausybėmis, pramonės atstovais ir pilietine visuomene, kad būtų sukurti etiniai bendrojo dirbtinio intelekto kūrimo ir diegimo standartai ir užtikrinti, kad šių standartų būtų laikomasi.

Šiuo klausimu parlamentams tenka išskirtinis vaidmuo. Norėdami įveikti šiuos iššūkius, turime pripažinti, kad reikia inovatyvių valdymo metodų, kurie įtrauktų ateitį į dabartinį sprendimų priėmimą, kad pirmiau juos būtų galima transformuoti. Pasitelkiant dirbtinį intelektą, sprendimų priėmimo procesuose turėtų būti taikomi skaidrumo ir atskaitomybės standartai, siekiant užkirsti kelią manipuliavimui ir kontrolei.

Trumpai tariant, dėl pokyčių spartėjimo, iššūkių, su kuriais susiduriame, rimtumo ir sudėtingumo, technologijų ir inovacijų perversminio poveikio ir mūsų pasaulio tarpusavio priklausomybės reikia inovatyvių valdymo metodų, kurie į dabartinį sprendimų priėmimą įtrauktų ateitį. **Vienas iš tokių metodų, galinčių padėti mums pasitelkti ateitį, kad veiktume dabartyje, yra numatomasis valdymas.** Siekdami išspręsti šį iššūkį, turime stiprinti parlamentų ir parlamentų numatomuosius gebėjimus, skatinti inovatyvius valdymo metodus ir plėsti kolektyvinio intelekto galimybes.

III. DEMOKRATIJOS ATEITIS AR ATEITIES DEMOKRATIJA

Norime atskirti demokratijos *ateitį* nuo ateities *demokratijos*, kad sutelktume dėmesį į tai, ką turime daryti dabar, kad sukurtume ateities demokratiją, kuri jau dabar kelia mums iššūkių.

Ateities demokratija – itin svarbus klausimas, apie kurį pradedama diskutuoti parlamentuose. Kitame *Pasaulio ateities komitetų aukščiausiojo lygio susitikime Urugvajuje* pasiūlysiame šią sąvoką, kuri taps akstinu apmąstymams ir apsikeitimams nuomonėmis, kad būtų galima įvardyti dirbtinio intelekto keliamus iššūkius, kylančius susikertant kitoms technologijomis

ir problemomis, darančiomis įtaką pačiai demokratijos esmei: pliuralizmui, laisvėms ir liaudies suverenumui.

Ateities demokratijos iššūkis reikalauja kolektyvinių pastangų, griežtos vaizduotės ir kruopštaus visų veikėjų apmąstymo, kad būtų galima kolektyviai priimti atsakomybę už ateities scenarijus.

Pasaulinę numatomojo valdymo ekosistemą įsivaizduojame kaip tokią, kurioje būtų dalijamasi gerąja patirtimi ir skatinamas bendradarbiavimas tarp valstybių, o jos veikloje aktyviai dalyvautų parlamentai. Kviečiame kartu su Tarpparlamentine sąjunga sukurti *pasaulinį parlamentų ateities komitetų tinklą*. Jis taptų didele platforma parlamentarams prisidėti prie *Jungtinių Tautų Ateities pakto* ir dalyvauti kitame *JT ateičiai skirtame aukščiausiojo lygio susitikime* bei pateikti jame konkrečių pasiūlymų. Parlamentai yra pagrindiniai veikėjai, padedantys plėtoti atitinkamą tarptautinį bendradarbiavimą ir tautų solidarumą, siekiant spręsti pasaulinius iššūkius ir išsaugoti demokratiją.

Pasaulinio parlamentų ateities komitetų tinklo iniciatyva, kurią siūlome įgyvendinti kito Pasaulinio ateities komitetų aukščiausiojo lygio susitikimo metu, taptų forumu, kuriame parlamentarai ir ekspertai keistųsi idėjomis ir gerąja patirtimi numatomojo valdymo srityje, suteiktų specializuotą platformą, skatinančią numatomojo valdymo gebėjimus ir ateities mąstymą, kolektyvinį intelektą, integruojant daugybę kitų nuolatinių žinių, kad būtų galima nustatyti atsirandančias tendencijas, numatyti veiksmus grėsmėms įveikti ir atskleisti galimybes bei potencialą, kurie galėtų būti naudingi visuomenei.

Galiausiai norime pabrėžti, kad renginiai, tokie kaip buvęs Pasaulio ateities komitetų aukščiausiojo lygio susitikimas Suomijoje, šis Pasaulinis parlamentinis kongresas, kuriame dalyvaujame, kitas II Pasaulio ateities komitetų aukščiausiojo lygio susitikimas Urugvajuje ir vėlesni renginiai, kaip JT Ateities aukščiausiojo lygio susitikimas, turėtų prisidėti prie parlamentų, visuomenių ir demokratijos, nes jie:

- **akcentuoja esminį parlamentų vaidmenį valdyje ir išskiria numatomosios parlamentų veiklos svarbą** skatinant norimas vystymosi sąlygas, kad visuomenė galėtų vystytis gebėdama įveikti pokyčius pokyčiams jau vykstant;
- leidžia atskleisti, kokie šiandien svarbūs yra plataus masto numatomieji gebėjimai, padedantys priimti sudėtingumą, neapibrėžtumą, dviprasmiškumą ir naujoves;
- **skatina permąstyti demokratiją, apmąstant demokratijos ateitį dabartyje,** atsižvelgiant į naujas, laikmetį keičiančias sąlygas, kartu su toliau plėtojamomis technologijomis, turinčiomis realių ir potencialių griaujamųjų pajėgumų, kaip antai dirbtinis intelektas;
- **skatina ir sudaro sąlygas naujoms erdvėms, kuriose būtų galima dirbti siekiant novatoriško pasaulinio numatomojo valdymo,** kurti bendrus požiūrius, skatinti

bendradarbiavimą, pasitikėjimą ir dalijimąsi žiniomis bei mokytis iš kolektyvinio intelekto sąveikos;

- **skatina ir stiprina tarpusavio santykius ir sąveiką su kitais parlamentais, institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis;**

- **skatina sukurti *pasaulinį parlamentų ateities komitetų tinklą*, kuris atliktų svarbų vaidmenį pasaulinėje ateities įžvalgų ekosistemoje;**

- **prisideda prie Jungtinių Tautų pastangų parengti Ateities paktą, prie kurio svariai prisideda parlamentai, Pasaulinis ateities komitetų tinklas ir Tarpparlamentinė sąjunga.**

Mums, Urugvajaus atstovams, lieka pasidžiaugti visomis parlamentų ir tarptautinių organizacijų bei institucijų pastangomis, kurias jie deda siekdami *priartinti ateitį prie dabarties*, ir jas skatinti.